

Trnitá cesta k památníku na Vítkově

01.07.2020

Myšlenka uctít na Vítkově památku husitů a Jana Žižky z Trocnova sahá až do roku 1882. Cesta k její realizaci byla ale svízelná — trvala přes sedmdesát let.

V roce 1882 byl v sále hostince Deklarace založen Spolek pro zbudování pomníku Jana Žižky. Už při jeho založení bylo zřejmé, že místem vhodným pro zamýšlený pomník budou západní pusté pláně Vítkova. Roku 1888 byly proto zakoupeny žižkovskou obcí a započalo se s jejich úpravou na park dle návrhu architekta Františka Thomayera. Temeno vrchu ozdobil nejprve portrét Jana Husa, ten ale poničila vichřice. Roku 1891 ho nahradila 24 metrů vysoká kaširovaná maketa Jana Žižky od malíře Národního divadla Roberta Holzera. I tu ale v červenci 1901 zničila větrná smršť.

Slavnostních akcí připomínajících Jana Husa a Jana Žižku bylo mnoho, peněz na postavení zamýšleného památníku se ale nikdy nedostávalo. Až v roce 1910 vznikla první hmotná památka, která je k vidění dodnes. Nedaleko vyhlídkového altánu byla odhalena pamětní deska s nápisem Nepatrná hrstka statečných... V roce 1912 vypsala spolek první veřejnou soutěž na pomník Jana Žižky. Dorazilo asi 60 návrhů, porota soutěže však žádný k realizaci nedoporučila. Nejlépe byly vyhodnoceny práce Jana Kotěry a Jana Štursy.

V den 500. výročí bitvy na Vítkově byl za účasti prezidenta T. G. Masaryka položen základní kámen budoucího pomníku, který věnovalo město Tábor. V té době sílí také legionářské tradice, které si dají za úkol vybudovat na vrcholu kopce památník odboje spojený s legionářským mauzoleem. Dochází k dohodě se spolkem na jednotném úsilí při zástavbě vrchu Vítkova, kde měl vzniknout jak Žižkův pomník, tak připomínka odboje.

V roce 1923 byla vypsána první veřejná soutěž na památník s pomníkem Jana Žižky. Sešlo se 31 návrhů předních československých architektů. Soutěž přesto nesplnila svůj účel. Neúspěch tkvěl hlavně v nejasnosti toho, co se od řešení očekává. Lépe byla připravena druhá veřejná soutěž o dva roky později. Při ní bylo zdůrazněno, že památník spolu s pomníkem Jana Žižky bude vybudován na vrcholu kopce, zatímco budovy správní, archivní a muzejní na jeho úpatí. Došlo 23 návrhů, první cena a doporučení k realizaci byly uděleny návrhu architekta Jana Zázvorky za spoluúčasti architekta Jana Gillara.

Přes všechny námítky byly 1. dubna 1926 schváleny stanovy nové organizace s názvem Sbor pro zbudování památníku osvobození a pomníku Jana Žižky z Trocnova na vrchu Žižkově. Tím došlo k značnému zrychlení přípravy a výstavby památníku. Při příležitosti 10. výročí ČSR 28. října 1928 byl položen základní kámen a následně 8. listopadu 1928 započaly stavební práce. Obou akcí se zúčastnil prezident republiky T. G. Masaryk. V roce 1938 již byla budova včetně vysokého podstavce pro sochu Jana Žižky dokončena. Na sochu nicméně stále panovaly různé názory, a tak soutěž nebyla vyhodnocena.

Sbor pro různost názorů na sochu nechtěl vypsát další, vyzval proto ke spolupráci tři renomované sochaře: Ladislava Šalouna (autor Husova pomníku na Staroměstském náměstí), Josefa Mařatku (navrhl pomník Praha svým vítězným synům pod Emauzy) a Bohumila Kafku (autor sochy M. R. Štefánika v Bratislavě). Vybrán byl klasicky koncipovaný návrh jezdecké sochy od Bohumila Kafky. I když socha byla do roku 1941 dokončena v sádře a připravena k odlití do bronzu, k odlití kvůli okupaci nedošlo. Stejně dopadla budova památníku, která byla dokončena v roce 1938.

Tou dobou vznikly úvahy odevzdat při 20. výročí vzniku ČSR památník státu i bez sochy Jana Žižky. Záměru však zabránila mnichovská dohoda v září 1938 a následná okupace v březnu 1939. Model sochy byl předán k odlití až v červnu 1946. Po dokončení a instalaci sochy na žulový podstavec byla socha slavnostně odhalena 15. července 1950. Trvalo tedy celých 72 let, než se žižkovskému spolku a jeho pokračovatelům splnila myšlenka odhalit v místech husitské vítězné bitvy sochu Jana Žižky. Ta je svou výškou rovnající se devíti metrům druhou největší sochou v Evropě.

Z rukopisné pozůstalosti Jana Svobody

Původní obraz Mistra Jana Husa vystřídala po roce kaširovaná socha Jana Žižky, jehož profil (tvář) byl obrácen k Hradčanům. Od firmy Křížík bylo vypůjčeno šest velkých uhlíkových reflektorů, kterými se celý večer až do 10 hodin obraz osvětloval. Reflektory musely být po dobu pěti týdnů hlídány. Tím byl za příplatek pověřen vysloužilý voják Stojan Stojanovič, který pracoval v nedaleké žižkovské elektrárně jako truhlář. Pro posílení sebedůvěry i respektu si vzal na pomoc ručnici.

Byl krásný vlahý večer a sobota k tomu a my se rozhodli, že Stojana postrašíme. Zašli jsme dolů do restaurace městského rady pana Rejska a vydlužili jsme si čtyři bílé stolní ubrusy. Ještě jsme si ulomili třímetrovou lať, provazem na ni uvázali kus klacku a hajdy na vrch. Úderem 12. hodiny jsme se vztyčili a kráčeli k Stojanovi, dva kroky od sebe a bez hlasu. Já, nejmenší, šel napřed, za mnou montéři Trojánek, o hlavu větší pak Frišholc, který právě držel onen klacek za sebou. Stoja se obrátil a spatřil nás v hrobovém tichu asi šest kroků před sebou. Zařval jako tur: „Ma...!“ Snad chtěl říci „matko“, odhodil pušku, a ač byl dědek starý, přehoupl se jako mladík přes dvoumetrový plot a utíkal pryč. Vystřelili jsme pro švandu z jeho ručnice. Kabát mu zůstal na plotě mezi tyčkami. A přes dozrávající žito rovnou cestou úprkem přes dvojí zeď hnal se Stoja do elektrárny. Stojmistr Choděra div neomdlel, když zsinálý Stoja bez kabátu a bez klobouku se před ním objevil a vyrážel ze sebe: „Tu tam straší, straší!“ Dva lidé z centrály ho museli odvésti domů. Tři dny nepřišel pracovat, měl horečky.

Trojánek šel panu šéfinženýrovi vyřídit, jak jsme pochodili. Nesmál se, ale vážně řekl: „Hajdy hlídat a piva si vemte, co chcete!“ Byla to poslední noc, pak bylo posvícení. Reflektory se odvezly a Žižka? Snad nebe samo ho Žižkovákům nepřálo nebo nás trestalo za Stoju. Aby ho nemuseli rozebírat, přihnala se v pondělí o čtvrté hodině prudká větrná smršť, stočila se v kornout a rozmetala Žižku i trámy jako sirky. Tak měl Žižkov po slávě a hlídač Stoja také.

Galerie

2 fotografie

